

Quercus robur E - skogsek E

Härdig svensk frökälla av skogsek

KORT VÄXTBESKRIVNING

- Växtnamn: Quercus robur E - skogsek E (samlingsnamn för FK LINKÖPING/FK ULTUNA)
Härdighet: Zon 1-5
Växtsätt: Stort träd, med tiden brett upprättväxande. Höjd 30-35 m.
Frukt: Nötterna, ekollonen, sitter ensamma eller flera tillsammans i långskaftade fruktställningar
Växtplats: Sol-halvskugga. Näringsrika väldränerade jordar.
Användning: Skogsek passar utmärkt i landskapet, i alléer, planterat enskilt eller i grupp i parker och i stadsmiljö där utrymme finns.
Övrigt: Tål salt och vind. FK ULTUNA och FK LINKÖPING är två liknande frökällor, ingen skillnad i växtsätt eller andra egenskaper.
E-merit: Förbättrad härdighet p g a tidig invintring. Bra tillväxt. Ej mjöldaggskänslig. Svenska frökällor.
Ursprung: Utvald av Tomas Lagerström, Projekt Svenska Frökällor, SLU, Ultuna (2-400-åriga solitärer i Genetiska trädgården på Ultuna).

UTFÖRLIG VÄXTBESKRIVNING

Bakgrund/ursprung

Inom arten *Quercus robur* finns stora variationer i flera avseenden, vilket är en stor fördel när individerna kan bli så gamla som ekar kan. Förändringar i klimat och annat får då mindre betydelse. Det finns alltid individer som anpassar sig och klarar de nya förhållandena. Men vill man ha ett mer enhetligt material krävs selektion.

De E-märkta frökällorna fk ULTUNA och fk LINKÖPING är utvalda av Projekt Svenska Frökällor, SLU/Ultuna, för att de är särskilt lämpade för vårt svenska klimat av idag, har bra tillväxt och sundhet. Två olika frökällor ger dessutom en säkrare frötillgång.

Fk ULTUNA är 200-400-åriga ekar i Genetiska trädgården på Ultuna. Fk LINKÖPING består av träd på gamla exercisfält i Linköping. De utvalda exemplaren är friska och har en i vårt klimat väl fungerande växtrytm. Frökällorna ger också en stor andel bra träd i plantskolorna.

Beskrivning

Skogsek är ett magnifikt träd med en unik karaktär. Stam och grenverk gör skogseken vacker och speciell även vintertid. Arten växer vild i Sverige från Skåne till södra Värmland och södra Gästrikland. Den är ett mycket värdefullt skogsträd. Med sin ljusgenomsläppliga krona och det djupgående, extensiva rotsystemet gynnar eken en rik busk-, ört- och gräsflora, särskilt på näringsrika jordar.

Ung ek utvecklar tydliga grenvåningar med skott i trubbig vinkel mot den silvergrå, genomgående stammen. Som fristående får eken ett oregelbundet växtsätt.

Skotten är kala och grågröna med violett anstrykning. Knopparna är bruna och sitter i spiral. Ekens blad är något läderartade och friskt gröna. De varierar i längd mellan 5 och 14 cm och i bredd mellan 2 och 7 cm. Bladet har 3-6 rundade flikar på varje sida och smalnar av mot basen. Bladskäftet är kort, 3-5 mm. Höstfärgen går i gult och brunt. Unga individer behåller sina bruna blad över vintern.

Eken blommar i samband med lövsprickningen. Hanblommorna sitter i smala, glesa gulgröna hängen. Honblommorna är mycket små, ljusbruna och klotformade. De sitter i fåblommiga ax i skottspetsarna. Nötterna, ekollonen, sitter ensamma eller flera tillsammans i långskaftade fruktställningar.

Träd med ursprung såväl i fk ULTUNA som i fk LINKÖPING blir 20-25 m höga och 15-20 m breda. Med tiden får de ett brett, upprätt växtsätt. Träden är väl anpassade till svenskt klimat - de är knoppstabla på våren och invintrar i tid på hösten. Detta gör dem härdiga i zon 1-5. De har bra växtkraft, är motståndskraftiga mot mjöldagg och bildar relativt lätt välformade träd.

Växtplats

Skogsek är relativt ljuskrävande och bör planteras i sol till halvskugga. Den kan växa på nästan alla jordar, från mager sandjord till lättare lerjord. Skogsek klarar också styv lera om strukturen är tillfredsställande. Den är dessutom mycket vindtålig.

Ek ska planteras med klump, på våren eller mycket sent på hösten - efter den 15 november. För att tillväxten ska komma igång på ett bra sätt är det viktigt att ge skogsek goda förhållanden under etableringsskedet. Jorden ska hållas öppen i en vid cirkel runt trädet under åtminstone de tre första åren efter plantering. Detta för att det ska slippa konkurrera om vatten och näring. Det är också viktigt att vattna vid behov.

Vid plantering av träd är det vanligt att alltför liten omsorg ägnas rotsystemens behov av utrymme. Olika miljöer är i det här avseendet olika krävande när det gäller lösningar. Tänk därför igenom i varje enskilt fall hur trädets behov av vatten kan tillgodoses.

Användning

Skogseken kan användas i många och skiftande sammanhang. Den är ett av de bästa alternativen till ask och alm i landsändar där dessa inte längre används på grund av sjukdomsangrepp.

Skogsek passar utmärkt i landskapet, i alléer, planterat enskilt eller i grupp i parker och i stadsmiljö där utrymme finns.

Orsakerna till den så kallade ekdöd som förekommit är inte helt utredda. Problemet tycks dock ha ebbat ut. Därför kan plantering av ek rekommenderas.

Övrigt

Stora träd är uppbyggnadsbeskurna i plantskolan. De kräver knappast ytterligare beskärning. Eventuellt efterledsskott tas bort.

Det är viktigt att bevaka att trädet kommer igång på växtplatsen inom två år. I annat fall måste man vidta åtgärder för att sätta igång tillväxten. I första hand handlar det om gödsling och vattning. I andra hand om beskärning.

Vid normala förhållanden och efter etablering på växtplatsen är den årliga tillväxten 20-40 cm.

Växtbeskrivning/källa

Tomas Lagerström, SLU/Ultuna

Lagerström Tomas: Växter för framtiden. Gröna Fakta B11/1992. Movium/SLU

Producenter av träd inom E-gruppen

